

Megjelenik
1 évfolyam 12 íven,
egyes szám a hónap 1-én.
Előfizetési díja:
1 forint.

IRODALMI SZEMLE.

KIADÓ ÉS SZERKESZTŐ:
LUGA LÁSZLÓ.

Hirdetések
kétszer hasábozott
petitsoron kint
6 krajczárral
számíttatnak.

Eger. IV. évfolyam.

6. szám.

Junius 1-én, 1879.

Elnöki beszéd,

melylyel Zsendovics József prépost-kanonok úr az egri egyházmegyei irodalmi egyletnek 1879. május 28-án tartott közgyűlését megnyitotta.

Tisztelt Közgyűlés!

Midőn egyházmegyei irodalmi egyesületünk ez évi rendes közgyűlését megnyitni szerencsém van. az elismerés és hála őszinte érzelmeivel üdvözlöm tisztelt tagtársainkat, kik egyesületünk céljait annyi egyszerűtettel és áldozatkészséggel szívesek támogatni.

Mennél kevésbé van még egyesületünk azon kedvező helyzetben. hogy az érdekében kifejtett munkásságot méltóan megjutalmazhatná. vagy a tanúsított áldozatkészségért megfelelő kiadványokkal szolgálhatna: annál nagyobb ezen szíves támogatásuk erkölcsi értéke és becsé. mert nem anyagi előnyökben, hanem egyedül a közjó iránt való belső érdekltségben bírja alapját.

Egyesületünk. melynek céljait nem pillanatnyi és elmuló érdekek képezik. az eddig tapasztalt egyszerűtetben és pártolásban kitartást. állandóságot kíván.

Azon veszélyes befolyás, melyet napjainkban, a keresztényellenes sajtó a vallás. a társadalom. a politika. a tudomány és irodalom terén gyakorol. nem tegnapról. vagy mai napról kelt fellépés eredménye. hanem több évi következetes. tervszerű és áldozatot nem kimélő törekvések gyümölcse.

A kath. sajtó sem mutathat fel azonnal nagy és meglepő eredményeket: de legyünk csak oly kitarók. tevékenyek és áldozatkészek. mint a kereszténytelen irány képviselői. és tapasztalni fogjuk. hogy a sajtó még nagyobb szolgálatakat tehet az igazságnak. mint a tévelynek. és nem kevésbé hatályos eszköze a józan haladás- és felvilágosodásnak. mint a hamis és erkölcstelen tanoknak.

A sajtó ezen jelentősége és az azzal való visszaélésből származó veszélyek nem kerülték ki az egyház figyelmét. s már az 1512-ben tartott laterani zsinat foglalkozott a napjainkban oly fontossá vált sajtó-kérdéssel. Az álláspont. melyet az egyház akkor elfoglalt. ugyanaz ma is. Óv. int és eltilt az erkölcstelen és rossz irányú könyvek olvasásától: más részt pedig méltányolva a jó irányú sajtó befolyását. annak elmozdítását ajánlja és sürgeti.

A jó irányú sajtó működésének és hatásának biztosításában, a jó szellemű lapok és könyvek

kiadása mellett. lényeges és nélkülözhetetlen tényezők gyanánt működnek azok, kik a jó szellemű iratok terjesztésében buzgólkodnak. Hogy mindenki könyvet írjon vagy lapot adjon ki: az sem nem szükséges. sem nem lehetséges; mert az Isten nem adta meg mindnyájunknak sem az ahhoz szükséges kegyelmet. sem a kedvező alkalmat és időt. De a jó szellemű lapok és könyvek terjesztését. pártolását már mindnyájan teljesíthetjük. Ehhez nem kell más. mint egy kis jóakarát és érdeklődés.

Az 1868-ban Éjszak-Amerikában tartott quebeci 4-ik tartományi zsinat e tekintetben igen gyakorlati utasítást ad „De Libris Ephemeridibusque improbis“ című határozatában, midőn a többi között így szól: Ut autem pastores facilius simulque efficacius arceant oves suas a libris reprobis atque prohibitis. tum a perversis ephemeridibus. satagant ut bonos ipsis suppeditent, nec omittant eos. quibus ephemerides legere in desiderio est. inducere ad subscribendum alicui ephemeridi sanis principiis deditae vereque catholicae.

Quapropter unusquisque animarum pastor totis viribus coniti debet, ut habeat in sua parochia bibliothecam bonorum librorum ad usum parochianorum suorum.

Az irodalmi működés azon nemének teljesítésére. mely a rossz olvasmányok megakadályozására és a jó irányú sajtó termékeinek pártolására vonatkozik. mit egyesületünk szintén feladatai közé számít. a jelzett tartományi zsinat idézett határozata nagyon fontos és gyakorlat: utasítást nyújt. Az nem csupán egyszerűteten. hanem a jelen viszonyok helyes felfogásából származó kötelességeinkben keresi és bírja alapját.

Mai közgyűlésünk hivatva van. behatóan foglalkozni ezen kérdéssel és megállapítani azon módot. mely alkalmas arra. hogy kiadványainknak lehető elterjesztését és a jó irányú sajtó pártolását eszközölhessük. Tanácskozásaink során lesz szerencsém e részben előterjeszteni a választmány véleményét. Reméllem. t. tagtársaink buzgalma és egyszerűtete. mely azt alapszabályainkba fölvette. meg fogja a egyszerűteten is találni. ezen feladatunk minél sikeresebb teljesítésére.

Egyesületünk jelen állásáról és múlt évi működésünk eredményéről a titkári jelentés ad

részletes és kimerítő felvilágosítást. A jövő évi működési kör közelebbi határainak és irányának kijelölésével ezen jelentés képezendi tanácskozásaink alapját.

Tisztelt tagtársak! Az isteni gondviselés kegyelméből mindnyájunknak azon kedvező hivatás jutott, hogy kötelességeink teljesítése által a keresztény civilisatio áldásainak, a társadalom jólétének, a népek és nemzetek, de különösen magyar nemzetünk erkölcsi és anyagi haladásának, lehetünk munkásai és fontos tényezői. E magas és nagy kötelességeink teljesítésében a sajtó, melyet X. Leó pápa az 1512-ben tartott laterani zsinaton ad Dei gloriam, ac fidei argumentum et propagationem bonarum artium üdvösen feltaláltnak nevezett, hatalmas befolyásával áll rendelkezésünkre. Miért késnénk tehát azt a legszentebb igazságok, a legszentebb ügy érdekében felhasználni? Tudom, hogy első sorban hivatásunk az élő szóval való tanítás, mert fides ex auditu; de mi egyéb a sajtó, mint az emberi beszéd, a szó,

a hang egy új neme, mely a közönséges beszédnél erősebb, gyorsabb, tartósabb, és egyszerre egész nemzetekhez szól. Az hogy a sajtóval sok visszaélés történik, nem fosztja azt meg jelentőségétől és a jó ügyben való felhasználhatóságától. A beszéd szintén Isten nagy adománya, és az emberi gonoszság és szabad akarat hányszor használja azt Isten káromlására, a tévely, hazugság terjesztésére és mások anyagi és erkölcsi romlására? De azért megszűnik-e az hatalmas eszköze lenni az igazságnak? Épen azon visszaélés, mely napjainkban a sajtó nagy befolyásával történik, szolgáljon okul arra, hogy azt egyesületünk céljainak értelmében „ad Dei gloriam, ac fidei argumentum et propagationem bonarum artium“ minél sikeresebben és lankadást nem ismerő ügyszeretettel kezelni és felhasználni igyekezzünk. A helyzet és viszonyok ma olyanok, hogy a kinek száva a sajtóban nem hangzik: az nem is vétetik számba: annak hitével, jogaival és birtokával a nagy szót hangoztató ellen rendelkezik.

Szemle.

Manning H. E. Korunk négy főhibája. Fordította a második angol kiadás nyomán ifj. Molnár János, esztergom-sz.-k.-városi segédlelkész. Budapest. 1879. „Hunyadi Mátyás“ intézet S. r. 107 lap. Ara 60 kr.

Molnár J. ur kiváló előszeretettel viseltetik a hírneves westminsteri bibornok-érsek munkái iránt. Ez már negyedik, melyet hazai irodalmunkba átültet. Köszönet érte. A fentemlített könyvecske, a mily érdekes czime vagyon, ép oly érdekes és élvezetes olvasmányt nyújt. Szerző négyet nevez korunk főhibája gyanánt u. m. I. Az ész lázadása Isten ellen. II. Az akarat forradalma Isten ellen. III. A társadalom elpártolása Istenről. IV. Az antikrisztus szelleme.

Az elsőnek bizonyítására az atheismust hozza fel, mint sajátzerű jellemvonását napjainknak; mert az előző századokban oly mélyen be volt oltva a világ szívébe az Istenben való hagyományos hitérület, hogy az emberek isten-tagadásra soha sem vetemedtek. Az ész második lázadása deismus vagyis a kinyilatkoztatás elvetése; a harmadik pedig a langyos és léha katolikusok gyakorlati hitetlensége.

Korunk második főhibája gyanánt feltünteti az akarat forradalmát Isten ellen, mely az ész forradalmával teljesen összefügg, mert soha sem akarhatunk olyast, miről előbb nem gondolkodtunk. Az akarat lázadása pedig leginkább a törvény gyűlöletében s a kéjvágyban nyilvánul korunkban. A törvény gyűlöletét, fájdalom! már nemcsak a világiasságban, hanem a vallásban is fölleljük; nem csak a társadalmat járta át, hanem a szentélybe is belépett. Szerző vádolja ko-

runkat és be is bizonyítja, hogy korunk nem az erősség kora, mert hiányzik az önmegtagadás.

Harmadik: a társadalom elpártolása Istentől. Ezt a keresztény társadalom három korszakra osztott történetéből bizonyítja szerző. S végre negyedik főhibája korunknak az antikrisztus szelleme, mely a társadalomba a következők körül működik leginkább. Első a minden tekintély ellen való türelmetlenség. Második a kijelentés iránt való ellenséges indulat. Harmadik a szerzetesi élet és a szerzetesek megtámadása (agyónatószerék, Oltáriszentség). Negyedik a papság s végre ötödik a pápaság.

E kis füzetben a fentemlített pontokat egyházi beszéd keretébe illő rövidséggel, de magvasan, mely tudományossággal, meggyőző okokkal tárgyalja a szerző s ha még hozzá veszünk a tiszta, világos, érthető, minden fellengzéstől ment, mondhatni népszerű irályt: nem habozunk kimondani, hogy igen kedves olvasmányt nyújtott fordító a magyar olvasó közönségnek. A művecske tárgya nem új ugyan, de kedvesen hatnak az olvasóra a szerző argumentumai.

E kis füzet terjesztését igen kívánatosnak tartjuk s melegen ajánljuk.

Mair C. Az oktatásszabadság. Fordította a budapesti növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolája. Munkálatok negyvenkettedik évfolyama. Budapest, 1879. S r. 255. lap. Ara 1 ft. 20 kr.

Korunkban, midőn az állam és az egyház oly hevesen küzdenek az iskoláért; midőn a nép, különösen képvisellete, a modern szabadelvűség czéje alatt nemcsak nyogodtan nézi az államok

által megindított harcot az oktatásszabadság ellen, hanem különösen ez utóbbi tényleges részt is vesz benne s az egyház oktatását gyűlöletessé igyekszik tenni; mondjuk, korunkban alig választott volna a fent nevezett jeles egyházirodalmi iskola korszerűbb tárgyat, mint Mairnek az oktatásszabadságáról irt kitünő munkáját.

Alap gondolata volt szerzőnek, hogy az ifjuság nevelése, mely ellen annyi oldalról hangzik a jogos panasz, nem fog megjavulni, sőt az egyházra, államra és családra szomorubb színt fog öltetni, ha a nevelés és oktatás az egyház kezéből kiragadtatik; ha az egyház vissza nem nyeri az oktatás szabadságát. Ezt történelmileg bizonyítja a pogány világ iskoláitól kezdve végig, egész a francia forradalomig: kimutatván, hogy azon népeknél is, kik csupán az ész vezérfényét követték, az oktatás szorosán össze volt kapcsolva a neveléssel s a hol ez nem volt, az a tudománynak, s az államnak épen nem szolgált előnyére. Kitünő elmeállással, szoros logikai következtetéssel érvel szerző az állami oktatás-monopolium ész-, jog- és lelkiismeretlenellenessége ellen, úgy hogy az elfogulatlan olvasó, ha figyelemmel olvasta át e könyvet, azon meggyőződéssel zárja azt be, hogy a mi vallásoktatásunk, oktatásszabadságunk a mostani iskolai rendszer által komolyan veszélyeztetve van, s hogy az államnak nincs természetes joga az oktatás és nevelés fölött uralkodni; mert ha volna, ez által a polgári és vallási szabadságot semmisítené meg.

Mair művét ajánljuk különösen az olyan Molnár Aladár-féle szereplő uraknak, mert egyrészt szakmájokba vág; másrészt látni fogják, hogy növendékpapjaink mily szépen irtanak magyarul.

Dr. Simar Theophil. A babona. (Németül kiadta és a fordítás jogát engedélyezte: a Görres-társulat.) Fordította és kiadta a budapesti n. pap. magyar egyház irodalmi iskolája. Budapest, 1879. S. r. 98 lap. Munkálatok II. része. Ara 60 kr.

A műveltnék nevezett 19-ik században, bármennyit közdött is az egyház, és a keresztény tudomány a babonaság ellen, még mindig meghajolnak az emberek a babona sötét hatalma előtt. Sokan csupán a népet szeretik babonásnak tartani; azonban mindnyájunk tapasztalata igazolja, hogy a műveltebbek ép úgy alá vannak vetve e társadalmi bajnak, mint a kevésbé művelt nép. Ohajtandó, hogy e füzet az illető körökben terjesztessék, hogy megtanulják: mi a babona, jóslás, bűbájosság? hogy megtanulják: mennyire távol áll ezektől a r. kath. egyház, melyet elleneink szeretnek babonásnak nevezni: különösen erről szükséges meggyőzni a kath. egyház ellenségeit. Dr. Simar egy fejezetben mutatja ki: minő az egyház magatartása a babonával szemben? s kimutatja meggyőző érvekkel, hogy az egyház esküdt ellensége a babonának és hogy csak is ő

képes ellene sikerrel harcolni, a mint hogy harcol is tudományával és minden rendelkezésére álló eszközzel.

Ajánljuk mindkét könyvet t. olvasóink figyelmébe.

Vitkovics Mihály munkái. Születésnapja százados emlékünnepe alkalmából közrebocsátja az egri Vitkovics-bizottság. Szerkeszti Szvorényi József, bizottsági elnök. I. Költeményes rész. Budapest, Aigner L. 1879. S. r. I-IV. és 1—342. Ara 2. ft.

Eger városa a múlt évben ünnepelte Vitkovics Mihály, a magyar irodalom egyik jeles utörője születésének százados évfordulóját, s ez emlékünnepet azzal örökíté meg, hogy a Vitkovics-bizottság kiadta az ünnepelt megőrzött összes műveit. Vitkovics már 1809-ben fölkérte Kazinczy Ferenczet, „tartsa fenn az ő emlékezetét“ — vagyis gyűjtse össze és adja ki összes munkáit. V. halála után 1829-ben Kazinczy hozzá is fogott a munkák összegyűjtéséhez, de azok kiadásában megakadályozta őt a halál. Később Toldy Ferencz vette kezébe az ügyet, de ő sem fejezhette be, s csak az egri Vitkovics-bizottság teljesítette V. ohaját. Szvorényi ur sok fáradsággal kutatta ki és szedte össze a mihez csak hozzájuthatott s V. munkáinak első kötete, a költeményes rész Aigner L. kiadásában megjelent. Az első kötet tartalma: 1) Népies dalok, regedalog; 2) ódák, epistolák, elegyes versek; 3) epigrammok hat csoportban; 4) mesék két csoportban; 5) a költő regénye levelekben.

Szvorényi a „Hasznos Mulatságok“ 1817. I. 97 l. nyomán így jellemzi V. fentebb említett műveit: „Naiv dalainak legtöbbjei mintha falusi népünk ajkáról csak ma peregnének... Mester vonásokkal szép meséi minden időkre becsesek maradnak, s méltán szerzék meg akkor költőjünknek nálunk a „mese atyja“ nevet, kritikájának pedig azon kitünő reményét, mely magyar Lessinget, Pfeffelt jószolt benne nemzetének; s mely epigrammjainak „lágymellettségét, csipős elmésségét s világos rövidségét nézve egy Callimachust, Martialist és Ovenust vélt benne egyesülve látni.“

Sok szép és élvezetes olvasmányt nyújt e kötet az irodalom-kedvelőknek.

Zwenger János. A legszebb erény és a legundokabb véték. Irta dr. Zwenger János, seekau-i herceg-püspök. A második eredeti kiadás után fordította a veszprémi növendékpapság Pázmányköre. Budapest, 1879. Hunyadi Mátyás int. S. r. I-XVIII. 1—471 lap. Ara 2 ft.

Nem dicsekvés képen, hanem annak indokolásul: miért jelent meg Dr. Zw. fentjelzett munkája oly hamar a második kiadásban (az első

kiadás után alig félévre) a második kiadáshoz irt rövid előszavában említi szerző: hogy az első kiadás 5500 példányban megjelenése után mindjárt elkelt. Ezt azért emlitjük föl, hogy a t. olvasó tudja, mily kedves könyvvel szolgáltak a fordítók a magyar olvasóközönségnek.

A tisztaság erénye s a tisztátalanság büne az, melyről korunkban szónokolni nem lehetne eleget: mert hisz tapasztaljuk, hogy a tisztátalanság büne mily ijesztő mérvben rontja a népet, gyilkolja a lelkeket. De másrészt igaz az is, hogy a legszebb erényről és a legundokabb vétekről kimerítően szólni a szöszékről, vajmi nehéz feladat. Talán épen ez lehetett egyik oka annak, hogy e könyv első kiadása oly gyorsan elfogyott. A lelkészek e könyvbe foglaltakkal akarták hiveiknek pótolni, mit szóval tenni vagy elmulasztottak, vagy nem akartak.

Szerző először is a tisztaság erényét veszi föl s ezt a szüzi állapottól a házasság szentségeig, a keresztény házasságot, özvegyi állapot fokozataiban mutatja be. Szól azután a tisztaság erénynek magasztos előnyeiről, a becsülésről, melyben a pogányoknál részesült, továbbá Máriáról, mint az ezüsttisztaság legtökéletesebb példaképéről, és tanítójáról, két fejezetben mutatván meg, mennyire szereti és magasztalta az Isten fia a szüzeséget.

Az első rész második szakaszának több pontja alatt a tisztátalanság bünéről értekeznek, felsorolván e bün tételes és természeti büntetéseit.

A második részben felsorolja szerző a tisztaság elleni veszélyeket és óvszereket: mindket-

től általánosságban és részletesen is irván. Sőt a különös veszélyeknek és óvszereknek is szentel néhány lapot.

Mint ezekből látható, a szüzi állapottól kezdve végig vezeti az olvasót egész a bukásig. De itt nem hagyja ám el az elesett embert, hanem a III. részt a bukás utáni megtérésnek, vagyis a tisztátalanság nyomorából való kiemelkedésnek szenteli. Kezdi pedig az első lépésnél: a megtéréshez való meghívásnál: ott, a hol maga a bün nyomora kezd ősztönözni a bünöst a megtérésre, s így vezeti a bünöst lépésről lépésre egész a megtérésig, az őszinte bánattal egybekötött gyónásig: azután tanácsokkal szolgál, hogyan kell viselnie magát a megtértnak, ha a megtérés után állandóan meg akarja tartani föltételeit.

A mint e rövid vázlatból kitünik, a mű egy tökéletes egészet képez, folyékony, világos nyelven írva, melyet a fordítók is elég tiszta magyarságban adnak a magyar olvasók kezébe. Ajánlhatjuk is e jeles munkát akár a lekipásztorok, akár a hitszónokoknak használat gyanánt. Mintegy utmutató e mű arra nézve, hogyan kell a legszentebb erényről és a legundokabb vétekről a szöszékről beszélni. De ajánlhatjuk különösen a családapák- és anyáknak, kiknek vajmi szükséges tudniok: mit, mennyit és hogyan mondják el gyermekeiknek.

Őszintén ohajtjuk e munka szélesebb körben való terjedését.

Irodalmi vegyesek.

— *Fraknói Vilmos* kanonok, az akademia főtítkárává lett megválasztva.

— *Dr. Czobor Béla* egyetemi magántanár és muzeumi segédör engedélyt kapott, hogy a villavicosai Szüziöl nevezett portugál királyi katonai rend lovagkeresztjét elfogadhassa és viselhesse.

— *Az egri egyházirodalmi egylet* alapszabályai értelmében évenként közgyűlést tartván, ez m. hó 28-án folyt le a lyceum egyik tantermében. Az egylet elnöke a közgyűlést a sajtó fontosságát kiemelő s nagy tetszésben részesült beszéddel nyitotta meg. A beszéd lapunk homlokán egész terjedelmében olvasható. — A titkár felolvasta jelentését az egylet működéséről a mult közgyűlés óta. A pályakérdések közül az I. és III-ra nem akadt pályázó, a II-ra három pályamű érkezett be. A szabályszerű bírálat a pályadíjt a „Sobrius esto” jeligéjű pályaműnek ítélte oda. — A Mindszenty-emlék készen van, és csak a kedvezőtlen időjárás

akadályozta eddig az alaplerakást és felállítást; mi azonban nemsokára meg fog történetni. — A Népkönyvtár ezentüli füzetei nem fognak időhöz kötetten kibocsátatni. Megjelent a tavali pályanyertes munka: „Irányeszmék az egyházi szónoklathoz” Klampaczky Alajostól. — A pálinkaivás káros voltáról és megszüntetésének módjáról” czimü. „Sobrius esto” jeligéjű munkának szerzője: Korének József szomolyai plebános. — Utolsó tárgy volt a tisztikar megújítása. A tisztválasztás eredménye következő: elnök: Zsendovics József; alelnök: Balássy Ferenc; titkár: Szmda Viktor; pénztárnok: Vegh Pál; választmányi tagok: Bartók I. Bárdossy M. Benőfy S. Csekó G. Dolánszky A. Foltin J. Ihász G. Kandra K. Katinszky Gy. Klampaczky A. Krassy F. Korének J. Luga L. Párvy S. Rapaics R. Sebők L. Sivampel J. Sullay I. Tersztyánszky D. Vincze A. Zsaskovszky J. — Elnök néhány szívélyes szóval bezárja az ülést.

TARTALOM:

Elnöki beszéd.	Mair C. „Az oktatásszabadság.”	Zwergler János. „A legszebb erény és a legundokabb vétek.”
Szemle. Manning H. E. „Korunk négy főhibája.”	Dr. Simar Theophil. „A babona.”	Irodalmi vegyesek.
	Vitkovics Mihály munkái.	

A megrendelések teljesítésére ajánlja magát **Szolcsányi Gyula**, könyvkereskedő Egerben.